

De Terpstrjitte

Met de straatnaamgeving in 1973 kreeg de weg vanaf het kruispunt bij schildersbedrijf Scheepstra, tot aan de hoek Auck-Doniastrjitte-Mearswei de naam Terpstrjitte. In oude koopakten van 200 jaar geleden komen wij soms ook de naam 'Cleyne Wegh'tegen of deze weg hiermee bedoeld wordt is niet met 100 procent zekerheid vast te stellen. De naam terp komt voor op heel veel plaatsen in de provincie Friesland. Dit heeft vrij zeker te maken met de ontstaan geschiedenis van veel dorpen die hun bestaan aan deze terpen in het landschap te danken hebben. Veelal hebben deze terpen een ronde vorm, met straten, stegen of weggetjes in z.g. radialen vanaf het middelpunt, praktisch altijd de toren met het kerkgebouw. Niawier is een van de weinige terpdorpen die een z.g. vierkante vorm heeft. Van de in totaal duizend woon-huis-hoogten en dorps terpen in de provincie Fryslân zijn er een viertal met het blokvormige model. Ook de vroeg middeleeuwse kloosterbouw kende een vierkant opgezette bebouwing. Aangenomen mag worden dat de oude Hervormde kerk en toren, het begin zijn geweest van het oude en huidige dorp en straten patroon, waarbij ook de aanwezige boerderijen gesitueerd waren. Ook het omringende gebied was eigendom van de kerk, en het zal ook daarom geweest zijn, dat het eerste schoolgebouw, met de hoofd onderwijzerswoning een plek kregen in de nabijheid van het kerkgebouw. Op de kadastrale kaart van 1832 waren allen de huidige woningen van Christ Sijsma, en het huis van de familie Visser de v.m school, en het huis van Jochum de Vries de enige bebouwing wat nu de Terpstrjitte is. Hierna is de boerderij van Saapke Feenstra-Beets in 1854 nieuw gebouwd. Ook vrij kort daarna de woning die er stond waar Jacob Steenstra nu zijn huis heeft. Het huis van de familie de Hoop was ooit de plek waar het wagenhok stond van eerst genoemde boerderij. Na een verbouwing tot woning is voor een aantal jaren de huidige nieuwe woning gebouwd. De markante onderwijzers woning op de terp is van 1888 en heeft tot de opheffing van de Openbare school in 1911 als zodanig dienst gedaan. De woning van de familie Holtewes werd in 1927 gebouwd als een tweede onderwijzerswoning voor de in 1906 opgerichte Christelijke lagere school. De woning nu bewoond door Mieke de Boer werd rond 1933 opgericht door Jacob W. de Vries, en diende als woning met een kruidenierswinkel, en zuivelhandel. Waar nu de drie Senioren woningen staan, stonden sedert 1924 een viertal z.g. woningbouw vereniging woningen van de toen pas opgerichte bouwvereniging Oostdongeradeel. Gescheiden door een steeg met ieder een eigen regenwater bak, en een berging daarachter. Naderhand zijn deze vervangen door de huidige drie wonigen. Met het opvullen van de in 1915 gedeeltelijke afgegraven terp werd er in 1973 begonnen met de twee blokken van vier woningwet woningen, daar na de drie woningen die ook een situering nummer kregen aan de Terpstrjitte. Het kaats en (jeugdvoetbalveld) 'It Mearsfjild' met kantine was en douche gelegenheid maakt dat er veel bedrijvigheid is aan de Terpstrjitte. Wat de sport betreft zijn er gedurende de zomerperiode veel activiteiten, maar ook voor het tweejaarlijkse dorpsfeest is het een geschikte plek die niet meer gemist kan worden in het dorp. De Terpstrjitte houdt de naam levendig, uit de historie die de bijzondere vierkante terp in Niawier door haar vorm kenmerkt.

De Terpstrjitte 1

Op de hoek van de Auckdoniastrjitte en de Terpstrjitte staat een vrij ruime woning, met een ruime berging als een compact geheel. Het wordt bewoond door **Jochum de Vries** geb: 1957 en **Ruurdtje de Vries-Kingma** afkomstig van Burdaard met hun drie kinderen Warner 13 jaar, Lize 10 jaar, en Janna 6 jaar. Jochum is geboren in dit huis, dat in de loop van de tijd flinke veranderingen aan uitbreidingen heeft ondergaan. Jochum die van beroep metaalbewerker is, was bij zijn geboorte 5 pond zwaar zo vertelde hij, maar heeft het verder goed gedaan, gezien alle werkzaamheden die hij dagelijks verricht. Jochum en Ruurdje hebben elkaar ontmoet op een bijeenkomst van

wederzijdse familierelaties. En ze hebben zo verklaard zij beiden, vele reizen per motor gemaakt, één van Jochum zijn grote hobby' s. Ja zelfs het grote plein de Areopagus in de stad Athene in Griekenland werd per motor door hen beiden bezocht. Drukke werkzaamheden zijn er de oorzaak van dat er van het motorrijden niet zoveel meer terecht komt. Ruurdijtje zou graag weer wat meer doen in het onderwijs waar ze in gewerkt heeft.

Maar Jochum heeft ook nog een andere 'oude liefde' en dat is het werk op de landerijen rond Niawier. Het werken met levend materiaal dat groeit en bloeit, zoals aardappelen, uien wortelen en meerdere land en tuinbouwproducten, en de verkoop daarvan, is zijn grote hobby. De wisseling van de seizoenen, de sociale contacten, en de altijd aanwezige spanningen bij het verbouwen het oogsten, en de prijsvorming daarvan horen bij het bestaan. Waar deze activiteiten voor een groot deel worden uitgeoefend wordt besproken bij de geschiedenis van de woning en de bijgebouwen bijbehorend bij het geheel.

Het huis is kadastraal bekend als E. 102 en is groot 4 aren en 40 ca en is in 1977 gekocht van Jochum zijn ouders **Anne Watzes de Vries** en zijn vrouw **Geertje Leistra-de Vries**, die nog woont aan de Auckdoniastrjitte 16 te Niawier. Deze hebben ook diverse verbouwingen aan het huis gedaan. Het huis heeft eerder de huisnummers I. 117 en I. 115 gehad onder de kadastrale nummers B. 1915 B.1914. Vanaf 1921 tot 1961 stond de woning op naam van **Waatze de Vries** die gehuwd was met **Idske Poutsma**, en weer later huwde met **I.Talsma**, onder nummer B. 1251 kadastraal bekend. In het jaar 1933 is er sprake van nieuwbouw. Vanaf 1907 tot 1921 was de eigenaar van de woning **Baukje Eelkes Holwerda** weduwe van **Sijbe Meinderts Meindertsma**. Deze was eigenaresse geworden in 1902 door koop van **Pieter Meinderts Meindertsma** landbouwer te Niawier. Hadden de families de Vries het gardeniers bedrijf jarenlang uitgeoefend, mogelijk werd het daarvoor gebruikt als een dienstwoning (arbeiders woning). Daarvoor was het huisnummer I. 68, en de kadastrale nummers waren B. 775-B. 775 waarvan **Harmen Wustman** sedert 1874 gardenier eigenaar gebruikers was groot 2 are en 70 ca en 11. are en 40 c.a dit laatste wordt vermeld als moestuin in eigendom aan het 'Dorp Nijewier'. Mogelijk is dit ook een stukje verkaveling geweest van het terrein van de v.m. pastorieboerderij, en het terrein van vier woningen van de Bouwvereniging van 1924 tot 1977. waar nu de drie seniorenwoningen staan. Ook vermeldenswaard is dat Jochum de Vries en daarvoor zijn vader Anne, ook eigenaar zijn geworden van het z.g. 'Braakhok' in 1988. Dit is later van steen opgetrokken en diende tot opslag van de gemeentelijke wegwerker, waarbij tevens de sneeuw - driehoekschuiver met paarden er voor een plaats had gevonden.

Voordien was dit een van hout nieuw opgetrokken schuur die nu is geïntegreerd in de bebouwing.

Het was in 1905 een gezamenlijk project van het gemeentebestuur en de dorpsgemeenschap, met name de vlasverbouwers, om tijdens de wintermaanden werk te bieden aan de vele werkelozen, die dan weinig of geen inkomen hadden. Van het gehele project is er nog een uitvoerige documentatie, en zijn originele bouwtekeningen aanwezig. Tot 1977 stond het gebouw onder het nummer Terpstrjitte 3 in de administratie.

In 1874 blijkt **Pieter Willems Wijma** eigenaar te zijn en er schijnen twee woningen te zijn namelijk nummer 52 a en 52 b., veel woningen waren in die tijd en nog lang daarna in een krappe tijd, eenkamerwoningen. In 1873 word **Sybe Symons Katsmaboerenknecht** als bewoner genoemd. Weer daarvoor in 1845 was het **Sake Jans v/d Herberg** die eigenaar bewoners was. Dan in 1843 is er sprake van verkoop door Berend Jans Wester, arbeider te Niawier, huis no. 49 kadastraal B. 775 groot 2 are 70 ca. In 1832 is het Brand Jans Wester die als eigenaar bewoner vermeld staat. Hiervoor zijn wij aangewezen op de belastingboeken de z.g. Specieboekieren waarin de bewoners vermeld worden

In 1801 **Teake Daniels**.
1802 , ,

1805 **Pieter Willems**.
1799 **Teake Daniels**.

1795 **Albert Alberts**.
1794. **Thomas Nutters**

1803 **Klaas Jacobs.** 1796 **Nutttert Jacobs.** 1793. **Gerben Sipkes.**
1782 nieuw gebouwd, waardoor men een aantal jaren niet werd aangeslagen,
en vrij van belasting was. Er mag verondersteld worden dat op deze plek veel mensen
hun thuis hebben gehad,
en dat het aanzien van dorp en omgeving heel veel veranderingen heeft ondergaan.
Mensen die nu leven, wonen en werken onder omstandigheden die nu gangbaar zijn. Elke
tijd heeft zijn eigen bijzonderheden, en wij mensen van vandaag zijn ook maar
onderweg

Terpstrjitte 8

Aan de Terpstrjitte 8 staat de stelpboerderij kadastraal bekend B. 2064 groot 13are en
80 ca. Een stelpboerderij wordt zo genoemd om dat het bedrijfs en woongedeelte onder
een zelfde kapconstructie is gevesetigd.

Het wordt bewoond door Saapke Feenstra van Beets die haar werkzaamheden heeft als
verpleegkundige in het zziekenhuis Talma-Sionsberg te Dokkum. In 1966 hebben Siebe
Feenstra en Saapke de boerderij overgenomen van hun ouders Hendrik Jhz. Feenstra die
gehuwd was met Anna Katsma, en veekoopman was te Niawier.

Siebe en Saapke hebben tot 1986 het bedrijf voortgezet. Hier zijn ook hun drie kinderen
Boukje, Hendrik en Bert geboren. Siebe was de derde Feenstra in de familiereeks die het
beroep van veehouder en veehandelaar uitoefende. Hij heeft dit gedaan tot zijn
overlijden 1998, de laatste jaren enkel als veehandelaar. De geschiedenis van de
boerderij op deze plek is interessant om na te gaan. In 1966 was het huisnummer I. 16
kadastraal bekend als nummer B.2064-1739 en werd het bewoond door de ouders van
Siebe. Hiervoor was het in eigendom gekomen in 1938 van **Joh. Hzn. Feenstra** en zijn
vrouw **Hinke**.

De grootouders van Siebe en Saapke. Hiervoor werd het huis met schuur en erf bewoond
door **Sijbren Klazes Sijtsma** die gehuwd was met **Stijntje Kooistra**. Het was nu
bekend onder nummer 12 kadastraal B. 1670. De familie Sijtsma was hier komen wonen
in 1922, waarbij de woning ook door twee gezinnen bewoond is geweest, niet
ongebruikelijk in die jaren, met veel eenkamerwoningen.

Voor de jaren 1922 werd het bewoond door **Lourens Tjomme Dijkma** die gehuwd was
met **Aukje Willems Sijtsma**, die toen de nu voormalige boerderij Linepad 7,
bewoond door de families Graas, kochten.

Bijzonder was de verkoop van de het pand nu Terpstrjitte 8, die plaatsvond in de herberg
van D. Siccema, met de omschrijving: een stelphuinge aan de grindweg met een
staande gevel, een wagenhok en een vuur-hut-hok. Op een oude foto is de uitbouw, met
een fraai houten hekwerk nog duidelijk te zien, waar de woning een eigen kapconstructie
had dwars geplaatst voor de schuur. Het huidige stjelpmodel heeft waarschijnlijk en
mogelijk in 1931 haar vorm gekregen.

Overigens werd het wagenhok, dat aan de grindweg stond, niet mee verkocht, maar
werd door verbouw bestemd als woonhuis op 38 ca. als B. 1049 getrokken uit B 947.
En diende ongeveer tot 1950 als dienstwoning voor de familie Dijkma. Bewoners waren
de families

S. van der Woud, S..S..Bos, S.Wiersma, H. Smidt, en nu bewoond door de familie de
Hoop. Het terrein rondom deze woning ` die volledig weer nieuw is op gebouwd' is door
de jaren heen enkele malen vergroot, en staat als Terpstrjitte 6 vermeld.

L.Tj Dijkma had de woning met schuur gekocht in 1914 van **Lou Haaijes Minnema** en
c.s. koopman-landbouwer te Birdaard en Niawier. Deze familie heeft hier vrij lang
gewoond, want terug tot 1864 staan deze vermeld als eigenaar bewoner. Overigens is er
ook nog sprake van bewoning geweest in huis no 12. door **Gerrit Bouwes**
Dijkma en **Tsjitske Renzes Keekstra**. In 1864 is er sprake van stichting van een
schuur, mogelijk dat het eerst een los-stande woning is geweest, en toen was **Ouwe**
Hinnes Talsma landbouwer te Niawier eigenaar, daarvoor was er sprake van een huis
met erf.

Wel is dezelfde Ouwe Hinne Talsma al in 1832 eigenaar van de landerijen rondom het perceel. Vrij zeker heeft deze met de kadastrale nummers B. 947-B.948 en B.782 de huidige boerderij met een woning op deze plaats opgericht, ook vermeld de kadastrale kaart van 1813 nog geen bebouwing op deze plek. Bijzonder is wel dat er een steen in de achtermuur van het schuurgedeelte wordt aangetroffen met het jaartal 1854. Aangenomen mag worden dat de huidige boerderij die door de jaren heen verschillende geriefsverbeteringen heeft ondergaan, en nu geen bedrijfsbestemming meer heeft, toen is gesticht.

Terpstrjitte 11

Het huis nummer 11, kadastraal bekend E110, 15 are en 115 ca, heeft een echte klassieke uitstraling. Het werd als een herenhuis gebouwd in de 18de en 19de eeuw. Sinds 2004 wordt het nu bewoond door de familie Kersbergen, afkomstig uit Alphen aan de Rijn. **Menno** (1964), **Marion** (1961) en **Anne** (1994). Menno heeft een baan als controller bij een bedrijf in Biddinghuizen in de N.O. polder.

Het ruime huis op de terp met erf en tuin, waar nog een aantal fruitbomen aanwezig zijn, is een goede plek om te wonen. Het begin en de stichting van de woning heeft te maken met de onderwijsvoorzieningen, zoals een school en een schoolwoning te Niawier. In het jaar 1882 is er een voorstel in de gemeenteraad om een nieuwe woning te bouwen voor de prijs van f.4931,35. voor de terreinaankoop moest f 1770,00 en voor de tuinaanleg f 500,00 betaald worden. Dit voorstel werd met unanieme stemmen aangenomen, nadat ook een voorstel tot vergroting en verlenging van het naastgelegen schoolgebouw voor een bedrag van f 1267,50 nodig werd geacht, in verband met de sluiting van de school in Wetsens.

De eerste steenlegging van de nieuw te bouwen schoolwoning gebeurde door het toenmalig schoolhoofd H. Knoop, sedert 1850 aan de school te Niawier verbonden. Een gedenksteen naast de voordeur herinnert aan deze gebeurtenis. Dan, 28 jaar later in 1911, wordt de openbare lagere school, wegens tekort aan leerlingen en het vertrek van de laatste onderwijzer de heer S. Bosch naar Engwierum, met de schoolwoning aan de 'publieke dienst onttrokken'. Het schoolgebouw en terrein groot 17 are en 61 ca, huisnummer 41, heeft nog een aantal jaren als vaktekenschool en voor het volgen van avondonderwijs dienst gedaan.

De voormalige hoofdonderwijzers woning bleef nog een aantal jaren in het bezit bij de burgerlijke gemeente Oostdongeradeel. Toen de nieuw benoemde gemeentearchitect **W. Zijlstra Dzn**, afkomstig uit het dorp Ee, een woning met kantoorruimte zocht, kwam de woning in Niawier in beeld. Een aanbouw in 1917, met een aparte eigen ingang, heeft als zodanig tot 1928 dienst gedaan. Door de concentratie van diensten in en bij het gemeentehuis werd de kantoorruimte te Niawier overbodig. De woning en het erf werden verkocht in 1928 aan **Jacob Eelkes Holwerda** te Morra/Nijewier, kadastraal bekend nr. 1707, groot 14 are en 83 ca, huisnummer I 69. In het jaar 1943 kwam de woning in eigendom van **Joh. Jzn. Scheepstra**, koopman te Niawier, die gehuwd was met **Janneke Groen**. De woning is ook tijdelijk bewoond geweest door de familie Lubbert Haaies Minnema.

Twee families Scheepstra hebben de woning, die toen twee nummers had, I 108 en I 109, lange tijd bewoond. Ook heeft de woning vele aanpassingen en modernisering ondergaan. Nadat de zoon **Bote Joh. Scheepstra**, aardappelhandelaar, met zijn vrouw **Lolkje v.d. Wier** met hun kinderen Marie, Janneke, Johannes en Froukje er gewoond hebben, heeft mevr. Scheepstra als laatste bewoonster in 2004 het huis verkocht aan de huidige bewoners. De familie Kersbergen probeert zoveel mogelijk de woning in haar oorspronkelijke staat te bewaren. Een recent gevonden 'windveer schutbord' van de kajuit aan de voorkant van het huis, liet het volgende, in een fraai handschrift geschreven tekst zien: *Johannes Douwes Bijlsma, geboren 1866 te Stiens, nu 16 jaar, heeft dit aangespijkerd in het jaar 1883.* Hij was één van de bouwers die zijn

Bron: Publicatie in "Doarpskrante fan Nijewier - Wetsens"

naam heeft achtergelaten bij de bouw van deze karakteristieke woning, die het waard is om in stand te houden en te bewaren.

De voormalige openbare school, dat nu een woning is aan het Tsjerkepaad 2. Hiernaast de eerdere hoofdonderwijzers woning nu de Terpstrjiite 11. (foto 1977)

Jan Walda

Copyright © Jan Walda

Bron: Publicatie in "Doarpskrante fan Nijewier - Wetsens"